

Tsetsyk, Ya. P. 2021. Arkhivni dokumenty pro rol orhaniv vlady i pravoslavnoho kliru u formuvanni pozytyvnoho imidzhu chornosotentsiv na Volyni na pochatku XX st. [Archival Documents about the Role of Authorities and the Orthodox Clergy in Forming a Positive Image of the Black Hundreds in Volyn at the Beginning of the 20th Century]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho*. Seria: Istoriia. Vyp. 37. S. 84–92. [In Ukrainian].

УДК 94(477.83):(470+571)

DOI:

I. В. Кучера

ORCID: 0000-0003-3680-6893

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Т. О. Гайналь

ORCID: 0000-0003-2748-5901

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Р. П. Даниляк

ORCID: 0000-0002-9948-5030

*Прикарпатський національний університет і
мені Василя Стефаника*

I. Kuchera

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

T. Hainal

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

R. Danyliak

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

**ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ
ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В СХІДНІЙ
ГАЛИЧИНІ (СЕРПЕНЬ 1914 — ЧЕРВЕНЬ 1915 рр.)**

*Economic Policy of the Russian Occupation Administration
in Eastern Halychyna (August 1914 — June 1915)*

У статті розкрито заходи російської адміністрації Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини в промисловому секторі економіки краю, вказано матеріальні збитки, завдані йому під час відступу російських військ у ході Горлицької операції. Охарактеризовано фінансову та податкову політику окупаційних органів влади, з'ясовано масштаби ревізій та їх вплив на поглиблення кризи в економіці Східної Галичини.

Ключові слова: економічна політика, промисловий сектор економіки, Перша світова війна, російська окупаційна адміністрація, реквізиції, фіскальна політика, фінансова політика, Східна Галичина.

The aim of the article is to elucidate the measures taken by the temporary military Russian administration of the General Government of Halychyna and Bukovyna in the industrial sector of the region's economy. The authors examine the material damage incurred during the retreat of the Russian army in the time of the Gorlice-Tarnów offensive. The financial and fiscal policies of the occupation administration are analyzed, and the study explores the amount of requisitions and their impact on the growing economic crisis in Eastern Halychyna. Understanding the economic policy of the Russian occupation administration during World War I is crucial for neutralizing pro-Russian narratives in modern Ukrainian society. The article's novelty lies in the emphasis placed by the authors on the fiscal, financial, and requisition policies of the Russian occupation administration. The authors employ a methodology that involves comparative historical research, a combination of chronological and thematic approaches, as well as the generalization and synthesis of similar facts. The use of sources aims to overcome the prevalent biases of the traditional Soviet approach to the history of Ukraine. The authors draw the following conclusions. Firstly, the integration of the occupied territories into the Russian Empire was expected, and the creation of a support system for their population was deemed obvious and necessary. However, the occupation authorities failed to implement effective financial, fiscal, social, administrative, and transportation policies. Secondly, the occupation governance was characterized by chaos, a lack of strategy, and a vision for the future. Consequently, the economy of Eastern Galicia suffered exhaustion, and the population became disoriented and impoverished. Thirdly, the occupation authorities lacked specialists capable of implementing and controlling financial, fiscal, social, administrative, and transportation policies. Consequently, many directives were published but remained unimplemented. Lastly, the occupants had no administrative experience under martial law and abused their authority, resulting in violations of international treaties (such as the Convention respecting the Laws and Customs of War on Land, signed on 18 October 1907, during the Second Hague Conference) during the occupation.

Keywords: economic policy, industrial sector of economy, World War I, Russian occupation administration, requisitions, fiscal policy, financial policy, Eastern Halychyna.

Актуальність дослідження. Діяльність російської окупаційної адміністрації у Східній Галичині в роки Першої світової війни є актуальною темою в сучасному історичному дискурсі. В умовах сьогодення інтерес до неї зумов-

лений не тільки науковою, а й суспільною значущістю та пов'язаний з необхідністю дати історичну оцінку військовим діям Російської Федерації проти України на сході України з 2014 р. та спробами пошуку виходу з цієї ситуації. Осмислення економічної політики окупаційних органів влади у Тимчасовому військовому генерал-губернаторстві Галичини в історичній ретроспективі стане ефективним засобом протидії поширення проросійських настроїв у сучасному українському суспільстві та сприятиме його консолідації.

Постановка проблеми. В сучасних соціогуманітарних студіях швидко зростає кількість наукових розвідок, у яких дослідники намагаються з'ясувати місце України у світовому історичному процесі. Це сприяє руйнуванню уявлень і стереотипів про українську історію, детермінованих кон'юктурою радянської науки. Саме тому ґрунтовне вивчення економічної політики російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1915 рр. є назрілою проблемою для вітчизняної історичної науки, що дає змогу не лише скласти цілісне уявлення про таку непересічну подію світової історії як Перша світова війна, а й краще зрозуміти малодосліджені аспекти суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку регіону в зазначений період.

Гіпотеза дослідження. Серед різних напрямів діяльності російської адміністрації Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини найбільш виваженою є її економічна складова, спрямована на стабілізацію ситуації в сільському господарстві та промисловості краю. Однак, на нашу думку, всі заходи окупаційної влади в економіці були продиктовані не бажанням поліпшити рівень життя місцевих мешканців, які перебували у вирі військових подій і потребували кредитів для відбудови зруйнованих і знищених будинків, придбання земельних ділянок, робочої худоби, насіння озимих та ярових культур, продовольства й палива, а виключно потребами забезпечення тилу російської армії.

Історіографія дослідження. Різновекторні напрями діяльності російських окупаційних органів влади в Східній Галичині у роки Першої світової війни стали предметом наукового аналізу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зусиллями М. Кугутяка (Кугутяк, М. 1993), О. Реєнта (Реєнт, О. 2003), О. Сухого (Сухий, О. 1997) з'явилися видання, що створюють загальну картину суспільно-політичної і соціально-економічної ситуації в Україні та Східній Галичині в досліджуваний період.

Окремі питання з історії економічного розвитку східногалицьких земель у період трьох російських окупацій висвітлено в працях сучасних львівських науковців О. Мазура, І. Патера та В. Мороховського. Показовою є дисертація О. Мазура «Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918 рр.)¹», в якій автор комплексно оцінив російське адміністрування в Східній Галичині.

¹ Мазур О. Я. Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 20.02.22. Львів, 1997. 22 с.

Заходи російської адміністрації в аграрному секторі економіки Східної Галичини, культурно-освітня та релігійна політика царського уряду, проблеми біженства віддзеркалились у роботах І. Кучери¹. Грошовий обіг у Східній Галичині та Буковині вивчають С. Пивоваров (Пивоваров, С. 2000) та Р. Шуст (Шуст, Р. 1996). Воєнним діям і руйнуванням на території Східної Галичини в період першої російської окупації присвячено дослідження І. Барана², І. Лозинської³ й І. Ільницького⁴.

На особливу увагу заслуговують дослідження сучасної української науковиці С. Орлик, яка ґрунтовно вивчає різні аспекти життя Галичини й Буковини в роки Першої світової війни: особливості фінансової (Орлик, С. В. 2017b) та податкової політики окупаційної влади (Орлик, С. & Москалюк, М. 2019), економічне становище населення (Орлик, С. В. 2017a), реквізиції та їхні наслідки для розвитку регіону (Орлик, С. В. 2019), аналіз промисловості в певних галузях (Орлик, С. 2017c).

Важливе значення для дослідження економічних процесів на західноукраїнських землях в окреслений період має робота дослідниці О. Бахтуріної (Бахтуріна, А. 2000), у якій авторка проаналізувала унікальний документальний матеріал про російську державну політику щодо Східної Галичини в 1914–1918 рр.

У публікації І. Крип'якевича (під псевдонімом «Іван Петрович») кілька розділів присвячено економічним, промисловим, фіскальним аспектам російської окупаційної політики літа 1914 — літа 1915 рр. Її цінність полягає в тому, що вона була чи не першою спробою узагальнити інформацію, пов'язану з російською окупацією (австро-німецькі війська щойно зайняли Львів). Завдяки цьому автору вдалося скрупульозно зафіксувати не тільки дії окупантів, але й імена ініціаторів та відповідальних за їхню реалізацію.

Наукова новизна. Незважаючи на представницький історіографічний доробок, залишається низка малодосліджених питань. Серед них — діяльність російської адміністрації в промисловому секторі економіки краю, податкова, фінансова та реквізиційна політика окупаційних органів влади. Висвітленню саме цих аспектів присвячено нашу статтю.

Джерельна база й методологія дослідження. У статті використано комплекс неопублікованих матеріалів з архівосховищ України та Російської Феде-

¹ Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.02. Чернівці, 2005. 19 с.

² Баран І. В. Воєнні дії та руйнування на території східної Галичини (серпень 1914 — червень 1915 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 20.02.22. Львів, 2010. 20 с.

³ Лозинська І. Г. Російські воєнні генерал-губернаторства у Галичині в період Першої світової війни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 20.02.22. Львів, 2010. 20 с.

⁴ Ільницький І. В. Тимчасове військове генерал-губернаторство Галичини (вересень 1914р. — березень 1916 р.): особливості формування і функціонування управлінського апарату: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01. Івано-Франківськ, 2015. 20 с.

рації. Це, насамперед, матеріали Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), Центрального державного історичного архіву України (м. Львів), Державних архівів Львівської і Тернопільської областей та Російського державного військово-історичного архіву (м. Москва).

Зокрема, у Центральному державному історичному архіві України, м. Київ у фонді 361 «Канцелярія військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, захоплених за правом війни» містяться справи, які розкривають соціально-економічну політику Російської імперії в Східній Галичині, зокрема те, як російська влада використовувала земельні й лісові ресурси, намагалася відновити діяльність промисловості краю, проводила ревізії матеріальних цінностей, розподіляла фінансові ресурси та намагалася надавати продовольчу, матеріальну допомогу місцевому населенню й біженцям.

У фонді 363 «Штаб військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, захоплених за правом війни 1914–1917» містяться матеріали офіційного звіту штабу Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини (29 серпня 1914 — 1 липня 1915 рр.), які ілюструють соціально-економічне та політичне становище регіону в окреслений період.

Значна кількість архівних матеріалів, що розкриває діяльність російської окупаційної адміністрації в промисловому секторі економіки Східної Галичини зберігається у фондах Центрального державного історичного архіву України, м. Львів. Зокрема у фондах 309 «Наукове товариство ім. Тараса Шевченка» та 645 «Канцелярія Перемишлянського губернатора» є матеріали, які характеризують господарську й цінову політику російської влади. Окрім того, під час дослідження використовувався фонд 694 «Колекція документів до історії перебування російських військ на території Галичини в період Першої світової війни (1914–1918 рр.)», де зібрано розпорядження, накази, обіжники військового міністра, військового генерал-губернатора Галичини, начальника військових повідомлень армій Південно-Західного фронту та ін. (1914–1915 рр.), а також відомості про стан промисловості в Галичині 1914 р.

Із документів Державного архіву Львівської області у роботі використано фонд 907 «Канцелярія Львівського губернатора», де зосереджено матеріали про людські й матеріальні втрати через російську окупацію м. Львова, містяться звіти російської адміністрації про управління Львівською губернією, документи, які розкривають правову базу відносин у сільському господарстві за період російського панування.

У Державному архіві Тернопільської області зосереджено циркуляри й розпорядження Тернопільського губернатора, а також документи, які характеризують суспільно-політичні та соціально-економічні відносини в східних районах Галичини (фонд 370 «Управління начальника Збарзького повіту Тернопільської губернії 1914–1917 рр.»).

Безумовно, важливе значення для висвітлення економічної політики російської окупаційної адміністрації в регіоні мали архівні збірки Російського державного військово-історичного архіву, м. Москва. Так, у фондах 2005 «Військово-політичне і цивільне управління при Верховному головнокомандуючому (1914–1918)» і 13216 «Штаб військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни» зосереджено матеріали про організацію цивільного управління в Східній Галичині. Поряд з цим помітний масив матеріалів фондів становить листування найвищого військового командування російської армії з головою особливої комісії артилерійської частини про відновлення роботи державного австро-угорського нафтопереробного заводу.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових і спеціально-історичних методів дослідження. Зокрема, проблемно-хронологічний метод дав змогу виділити в змісті широкої проблеми (економічна політика окупаційної адміністрації) вузлі (а саме: рішення російських управлінських структур, які стосувалися нафтопереробної галузі Східної Галичини, лісогосподарства, реквізиційних, фіскальних та інших заходів), а також окреслити зміни векторів такої політики від початкового до кінцевого етапу окупації. Методи узагальнення й синтезу однотипних фактичних даних забезпечили виявлення типових патернів поведінки посадових осіб окупаційної адміністрації та управлінських рішень, які приймали різні посадовці в різних частинах окупованої Галичини. Порівняльно-історичний метод дав змогу побачити динаміку та відмінності в діяльності адміністративних інституцій на початку й протягом окупації та напередодні відступу росіян з Галичини. Застосування таких методів у сукупності допомагає комплексно дослідити запропоновану проблему.

Метою дослідження є висвітлити різні вектори економічної політики російських окупаційних органів влади в Східній Галичині у 1914–1915 рр. Реалізація означеної мети передбачає розв'язання таких завдань:

- охарактеризувати напрями діяльності російської адміністрації в промисловому секторі економіки краю;
- висвітлити податкову та фінансову політику окупаційних органів влади;
- розкрити реквізиційні заходи російської влади в регіоні та їхні наслідки.

Виклад основного матеріалу. Протягом Першої світової війни Східна Галичина була безпосередньою ареною військових операцій Східного фронту. Мешканці цих територій зазнавали значних фізичних втрат і матеріальних збитків від руйнувань та спустошень господарств. В результаті бойових дій у краї було знищено десятки міст і містечок, майже повністю спалено 650 сіл, зруйновано 200 тис. житлових будинків та 233 тис. господарських будівель, що становило понад 40% усього житлового й господарського масиву. Згідно з офіційною статистикою крайового уряду, збитки,

завдані економіці Східної Галичини в 1914–1917 рр., становили 17 млрд. 224 млн. крон¹.

Військові дії особливо негативно позначилися на промисловому секторі економіки східногалицьких земель. Зокрема 1,5 тис. промислових об'єктів було повністю зруйновано, знищено 66% усіх лісопильних заводів та 89% млинів, на третину скоротилося виробництво нафтової промисловості, призупинили діяльність практично всі пивоварні заводи та підприємства спиртової галузі².

На початку січня 1915 р. відновили діяльність фабрика з виготовлення цикорію в м. Судова Вишня, яка перебувала у власності акціонерного товариства чеських купців, стрийський ратифікаційний завод по переробці сирової нафти і Дрогобицький соляний завод³. Навесні 1915 р. керівник львівського Промислового банку звернувся до Г. О. Бобринського з проханням дозволити запустити в дію завод із виробництва скла у м. Жовква. На підприємстві планувалося задіяти 300 робітників і тим самим зменшити в повіті проблему безробіття⁴. Однак загалом більшість підприємств були напівзруйновані й не могли працювати.

Розробка в Російській імперії першочергових напрямів реалізації економічної політики в Східній Галичині була детермінована ймовірністю інтеграції між ними. Особливе значення надавалося можливості використати австрійське державне майно, яке, за законами воєнного часу, могло б залучатися на користь Росії. В першу чергу, основну матеріальну цінність мали державні ліси, нафтопереробні заводи, соляні поклади. Так, окупаційна влада була заінтересована в діяльності Дрогобицького нафтопереробного заводу, який мав достатньо виробничих потужностей та, водночас, був одним із системотворчих елементів тогочасного економічного життя південного регіону Східної Галичини⁵.

Тому для оцінки потенціалу нафтового й соляного промислу в Східну Галичину скеровувалися державні службовці. Наприклад, дійсний статський радник та чиновник Міністерства торгівлі і промисловості Г. Ф. Марковський. У результаті ревізії на складах Дрогобицького нафтопереробного заводу було виявлено 8500 тис. пудів сирової нафти та значні запаси нафтопродуктів, які, на його думку, давали можливість продовжувати роботу підприємства⁶.

¹ Голод і руїна в Європі // Вперед [Львів]. 1920. 17 листопада.

² Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.02. Чернівці, 2005. 19 с.

³ Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). Ф. 361. Оп. 1. Спр. 586. Арк. 1, 3; Державний архів Львівської обл. (Держархів Львівської обл.). Ф. 907. Оп. 1. Спр. 141. Арк. 14; ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 277. Арк. 13.

⁴ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 586. Арк. 10.

⁵ Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.02. Чернівці, 2005. 19 с.

⁶ Російський державний архів воєнно-історический архив (г. Москва) (РГВИА). Ф. 2005. Оп. 1. Д. 71. Л. 29.

Згодом згадане міністерство починає не лише досліджувати потенціал регіону, а й контролювати його, що й відбулося, зокрема, в листопаді 1914 р., коли генерал-губернатор Галичини розпорядженням надав таку можливість представнику Міністерства торгівлі й промисловості А. Остроградському¹. І стосувалося це розпорядження згаданого Дрогобицького заводу. А Остроградський у грудні спробував відновити роботу підприємства, однак зіткнувся з непередбачуваною проблемою. Місцеві мешканці, більшість яких до війни були зайняті саме в нафтопереробній галузі, відмовилися повертатися на робочі місця, уникаючи можливих репресій за підтримку росіян у разі повернення австрійських військ. Тільки в січні 1915 р. А. Остроградському вдалося найняти робітників, які приступили до ремонту. Зокрема, було відновлено телефонну мережу між Дрогобичем, Копиченцем, Модричем і Бориславом та організовано посилену охорону Дрогобицького нафтопереробного заводу². Його повна експлуатація планувалася на травень 1915 р.

Проте навесні почалося розгортання наступальної операції союзних австро-німецьких військ. Тому 27 квітня 1915 р. генерал-губернатору Галичини телеграмою від М. Іванова було дане розпорядження евакуювати населення Дрогобицького повіту. А разом з тим і знищити державні й приватні нафтові заводи та запаси сировини³. Втім, таке рішення та дії мали б масштабні наслідки, адже більшість заводів у нафтопереробній галузі Галичини належали союзним країнам (англійським та французьким фірмам), і їх знищення потребувало б відшкодування матеріальних втрат⁴. Ці обставини активно обговорювались у листуванні між Радою міністрів Росії, штабом Верховного головнокомандувача й генерал-губернатором.

Рапорт військового інженера полковника Й. Защюка генералу О. Брусилову містить дані щодо дій спеціальних команд корпусних та дивізійних інтендантств 1915 р. при відступі зі Східної Галичини: всі наявні вагони-цистерни були наповнені мазутом і нафтою, сформовані в поїзди та відправлені з Дрогобича до Львова. Окрім того, було розібрано й вивезено до Львова устаткування державного нафтопереробного заводу. За оцінками, його інвентарна вартість становила 9 млн. руб. Нафту, яку вивезти не вдалося, випустили з нафтосховищ⁵.

Росіяни спалили майже всі нафтосховища з нафтою, вишки та нафтові резервуари районі Борислава, Густановичів та Дрогобича. Залишилося кілька вишок у місті Борислав, які були вздовж дороги до Дрогобича. Головна причина їхнього збереження — потенційна загроза пожеж, які могли перешкодити російським військам відступати.

¹ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 277. Арк. 1.

² Держархів Львівської обл. Ф. 907. Оп. 1. Спр. 35. Арк. 30.

³ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 480. Арк. 21 а.

⁴ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 480. Арк. 21 а.

⁵ РГВИА. Ф. 2005. Оп. 1. Д. 71. Л. 32.

На нашу думку, знищення нафтових акціонерних заводів не було викликане військовою необхідністю, бо на них зосереджувалися мінімальні запаси сировини. До того ж через відсутність налагодженої системи транспортування росіяни вивезли тільки незначну частину нафти, а решту — спалили. За наведеними в рапорті даними, тільки в с. Копиченці та с. Модрич було ліквідовано близько 18 млн. пудів нафти й десятки цистерн з нафтопродуктами місткістю від 50 до 100 тис. пудів кожен¹.

Окрім того, частину наявної на заводах нафти було випущено, однак не спалено. Вогнем руйнувалися великі нафтосховища, що концентрувалися при видобувних вишках, і бурові свердловини. Вартість однієї свердловини з вишкою та обладнанням становила від 100 до 200 тис. руб. (Мазур, О. & Патер, І. 2007, с. 47). Вогонь знищував ліси, трубопроводи, перекачувальні станції, телефонні лінії. Таким чином, матеріальні збитки, яких завдали російська адміністрація та військові, тільки нафтопереробній галузі краю становили сотні млн. руб.

Значну увагу царський уряд 1914 р. приділяв експлуатації галицьких лісів. У зв'язку з цим перед місцевою російською адміністрацією було поставлено завдання зберегти обладнання лісопильних заводів і вузькоколіїних доріг для перевезення деревини та забезпечити її раціональне використання. 1 жовтня 1914 р. в розпорядження генерал-губернатора було відряджено спеціальну комісію, яку очолив начальник уфимського Управління землеробства і державного майна Д. В. Родзевич². Її завдання обмежувались організацією управління державними лісами Східної Галичини та налагодженням механізму їх експлуатації. Але у зв'язку з тим, що ліси, які підлягали експортуванню, перебували в зоні бойових дій, основна увага членів комісії зосередилася на їх охороні. Однак через незначний штат службовців (7 лісничих і 4 лісових кондукторів) Д. В. Родзевичу не вдалося повною мірою виконати це завдання.

Восени 1914 р. місцеві мешканці почали часто красти дрова й самовільно вирубувати ліси. Хоча за подібні провини окупаційна влада карала винних грошовими штрафами або тюремним ув'язненням, припинити їх не вдалося. Яскравим свідченням цього є телеграми, які відправили львівському губернатору начальник Перемишлянського повіту М. Поляков і начальник Бродського повіту К. Кульбицький, у яких указувалося, що через незначну кількість поліції вони не в змозі зупинити самовільне розкрадання лісу³.

Відколи російські війська зайняли Східну Галичину й до 20 грудня 1914 р. тільки на Львівській дільниці між фронтами Ржесна — Брюховичі — Гри-

¹ РГВИА. Ф. 2005. Оп. 1. Д. 71. Л. 33.

² ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 117. Арк. 5.

³ РГВИА. Ф. 13216. Оп. 5. Д. 41. Л. 150, 304.

бовичі було вирубано близько 11 дес. лісу¹. Вогнем було знищено значну частину лісів у Перемишлянському і Мостиському повітах, у південній частині Ярославського та в північній частині Добромильського й Старосамбірського повітів.

Для отримання прибутку від експортування та продажу лісу Д. В. Родзевич провів ревізії на великих дров'яних складах Болехова, Долини та Креховичів. 18 листопада 1914 р. в офіційному донесенні, адресованому генерал-губернатору Галичини, він прозвітував про результати цих ревізій і наголосив на проблемі безгосподарного, корисливого ставлення місцевих російських чиновників до лісових багатств краю. З огляду на це начальник Управління землеробства і державного майна навів факт, що мав місце у Долині. На незаконних підставах згідно з розпорядженнями комендантів міста з лісового складу було вилучено виключно безкоштовно 2 тис. сажень дров. До речі, за весь час перебування у Долині російських військ у місті змінилося 9 комендантів, кожен з яких розпоряджався дровами². У зв'язку з цим Д. В. Родзевич пропонував передати дров'яні склади під безпосередній контроль Г. О. Бобринського, а наявні в них запаси сировини в розмірі 21 тис. сажень дров вивезти до Львова³. Однак через відсутність налагодженої системи транспортування виконати це повною мірою не вдалося. У січні — лютому 1915 р. російська адміністрація не змогла організувати доставку до Львова жодного вагона дров. Це створило паливну проблему в місті, дорожнечу (30 руб. за 1 сажень дров), а про одержання прибутку від реалізації дров ітися не могло (Петрович, І. 1915, с. 50).

Постійні реквізиції деревини призвели до занепаду деревообробної промисловості в краї. Так, у Рава-Руському повіті на 6 грудня 1914 р. з лісового складу П. Сапєги російське командування конфіскувало будівельних матеріалів на 1608 руб⁴. На підставі даних, які зібralи повітові лісові інспекції, Крайове управління відбудови Галичини 1919 р. оцінило збитки, завдані лісовим угіддям Східної Галичини протягом 1914–1917 рр., в 1 337 260 800 крон (Мазур, О. & Мороховський, В. 1998, с. 106).

Воєнні події та захоплення російськими військами території Східної Галичини значно погіршили роботу її залізничного транспорту. Проблема залізничних перевезень набула особливої гостроти 1915 р., коли російські армії залишали Східну Галичину й відбувалася масова евакуація людей, підприємств і військових тилів. Бракувало паровозів, вагонів, вугілля, станції були забиті ешелонами. На початку 1916 р. на залізницях України зосередилося 150 тис. вагонів непереверезених вантажів. У зв'язку з розвалом транспорту окремі економічні та промислові райони були ізольовані один від одного.

¹ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 117. Арк. 54.

² ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 117. Арк. 65.

³ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 117. Арк. 66.

⁴ ЦДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 117. Арк. 50.

Кризові явища, які охопили промисловість і транспорт, не могли не позначитися на торговельній галузі. В Східній Галичині припинили роботу майже всі крамниці та ярмарки. Гостро бракувало товарів першої необхідності — солі, цукру, борошна, круп, сірників, палива, гасу. Восени 1914 р. у рапорті жандармського унтер-офіцера П. П. Афанасьєва наголошувалося, що «торгівля в Жовківському повіті розвинута слабо внаслідок того, що все забрано військами для воєнних потреб — австрійцями при відступі, а росіянами при вступі» (Мазур, О. & Мороховський, В. 1998, с. 103).

Окрім того, торговельні операції між східногалицьким населенням та російськими приватними постачальниками супроводжувалися частими зловживаннями останніх. Про це свідчить телеграма, яку 18 вересня 1914 р. начальник Збарзького повіту В. Красовський відправив Тернопільському губернатору. В ній наголошувалося, що постачальники купують худобу протизаконними методами. Як приклад, В. Красовський наводить факт, що стався у маєтку О. Бончковського: «Залякуючи господаря присутністю двох солдат, торговець «купив» у нього по вільній ціні 47 шт. худоби»¹.

Особливо згубно позначилися на економіці Східної Галичини нескінченні реквізиції, які проводили російські власті. Зокрема, з м. Коломиї було вивезено 15 тис. пудів бензину, який належав англійському акціонерному товариству «Прем'єр». Збитки, завдані товариству, становили понад 90 тис. руб.² Директор «Прем'єра» Ф. Ф. Ліч звернувся до Г. О. Бобринського з проханням повернути йому кошти за втрачений бензин, однак генерал-губернатор відмовився, мотивуючи це тим, що бензин перейшов до рук військових, а ті, в свою чергу, не знають, куди він подівся при подальшій евакуації³.

З аналогічним проханням звернулися до генерал-губернатора Галичини представники центрального правління Галицько-Буковинського акціонерного товариства та фірми «Томас Робінсон, сини і К-о». У підприємств на незаконних підставах градоначальник міста Львова конфіскував відповідно 2,25 вагона цукру та 28 вагонів яєць⁴.

У результаті реквізиції сильно постраждав Пшеворський цукровий завод Галицько-Буковинського акціонерного товариства. 12 лютого 1915 р. у підприємства було вилучено 100 тис. пудів вугілля і 36 тис. пудів коксу⁵. Подібна ситуація склалась і на Ходорівському цукровому заводі, на якому представники російської адміністрації реквізували вугілля, кокс та паровоз. Окрім того, з заводу невідомі викрали багато цукру та мішків⁶.

¹ Державний архів Тернопільської обл. (Держархів Тернопільської обл.). Ф. 370. Оп. 1. Спр. 193. Арк. 19.

² ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 939. Арк. 1.

³ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 939. Арк. 42.

⁴ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 950. Арк. 26, 27–27 зв.

⁵ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 953. Арк. 4, 16.

⁶ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 953. Арк. 28.

Реквізиції продуктів були звичною практикою. Так у Львові на початку червня 1915 р. перед самим відступом інтендантським управлінням військового генерал-губернатора Галичини було проведено реквізиції в пудах: борошна — 56500, круп — 1700, квасолі — 1600, цукру — 1600, вівса та ячменю — 2400, гороху — 1700. Було вилучено запаси макаронів, гречки, жита, пшениці, цикорію, оцту й мила. На всі реквізовані продукти видавалися квитанції, які не підлягали проплаті¹. Про масштаби конфіскацій в інших містах та селищах Східної Галичини свідчать такі дані: у Пржеворському повіті Перемишльської губ. росіяни забрали 32 вагони хліба², а в Ярославському повіті — 400 тис. пудів³.

У травні 1915 р. наказом О. Брусилова російським військам, що залишали Східну Галичину, наказувалося конфіскувати у місцевих мешканців усі мідні й свинцеві речі та відправляти їх на Київський артилерійський склад. У результаті цього тільки біля м. Белз було сконцентровано близько 8 тис. пудів міді, вивезти яку мала місцева влада⁴.

Реквізиції підлягали всі невивезені коні, домашня худоба, будь-які види хлібних запасів і фуражу, сідла, підкови, фабричне сукно, шкіри, сільсько-господарські машини, верстати, двигуни, кабелі, автомобілі, велосипеди, бензин, машинне масло, запчастини до машин, устаткування заводів, телефони й навіть меблі.

Під час евакуації російських армій зі Львова в межі імперії було вивезено капітал Крайового, Промислового, Акціонерного та Іпотечного банків на суму 2900 тис. крон⁵. Залишаючи місто, військові спалили головний залізничний вокзал. Збитки, заподіяні пожежею, досягли 16 млн. австрійських крон⁶.

Російська окупаційна влада вимагала в населення виконувати обов'язкові повинності, що спричинило численні спроби уникати та не виконувати їх. Йшлося про трудову повинність: будівництво колій, шляхів, оборонних об'єктів. Про це свідчить рапорт губернатору начальника Цешановського повіту Перемишльської губернії, в якому вказувалося, що селяни с. Футори А. Скумлавський, Г. Мозоло, Д. Целіух, М. Козій, І. Жук відмовилися надати для воєнних потреб свої вози, у зв'язку з чим вказані особи були ув'язнені на дві доби⁷.

Восени 1914 р. окупаційна адміністрація спробувала налагодити систему оподаткування місцевих мешканців. Запровадження російської податкової системи в Східній Галичині покладалося на керівника Подільської держав-

¹ ЦДІАК України. Ф. 363. Оп. 1. Спр. 19е. Арк. 1–69.

² Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАЛ України). Ф. 645 т. Оп. 1. Спр. 37. Арк. 4.

³ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 954. Арк. 1.

⁴ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 572. Арк. 12.

⁵ ЦДІАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 480. Арк. 40–41.

⁶ Буковина. 1915. 2 липня. С. 2.

⁷ ЦДАЛ України. Ф. 645т. Оп. 1. Спр. 164. Арк. 27.

ної скарбової палати А. Бросьцького. У вересні 1914 р. він очолив створене при генерал-губернаторстві Тимчасове управління фінансовими справами Галичини і Буковини, в штат якого входило 42 службовці¹. У роботі А. Бросьцький керувався затвердженим у Міністерстві фінансів Росії «Тимчасовим положенням про управління фінансовими справами Галичини і Буковини». Згідно з цим документом, в обов'язки фінансового управління входили організація та контроль за правильним надходженням державних податків і зборів, а також прибутків від тютюнової й соляної монополій, завідування кадастральними книгами та планами й розробка питань, що стосувалися подальшого фінансового забезпечення Галицького тимчасового генерал-губернаторства².

Але вже в жовтні стало очевидно, що запровадити на практиці оподаткування місцевих мешканців майже не можливо. По-перше, воєнні події особливо негативно позначилися на промисловому секторі економіки східногалицьких земель. По-друге, значна частина хоч трохи забезпечених мешканців міст залишила місце постійного проживання. Таким чином, у містах залишилися тільки неплатоспроможне населення, існування якого підтримувалося суто допомогою благодійних організацій. По-третє, недосвідченій в оподаткуванні російській окупаційній владі важко було реалізувати заходи австро-угорської податкової політики (Орлик, С. 2019, с. 120).

З огляду на це, генерал-губернатор до 1 липня 1915 р. продовжив дію мораторію, який оголосив ще австрійський уряд 13 серпня 1914 р., і ухвалив розпочати пряме оподаткування осіб за другу половину 1914 р. тільки у Львові й Тернопільській губ., мешканці яких у війні зазнали менших втрат³. Фінансовим управлінням Галичини було встановлено тарифи зі стягування державного, міського і кошарного зборів із забою птахів та великої рогатої худоби. Проте можна говорити про практику відсутності будь-якої плати за вилучене. В деяких випадках селянам видавалися «квитанції та записки», звернення з якими до адміністрацій окупаційної влади передбачали виплату за конфісковане (Орлик, С. 2019, с. 123).

Оподаткування місцевих мешканців супроводжувалося непоодинокими зловживаннями уповноважених на це осіб. Досить часто траплялися випадки подвійних стягнень, порушення встановлених тарифів і відкритого ігнорування рішення генерал-губернатора не знімати промислові й торгові мита з людей, які в силу певних обставин з моменту вступу в Східну Галичину російських військ припинили займатися ремеслом. Про це свідчить величезна кількість скарг, яка надійшла в канцелярію генерал-губернаторства від мешканців краю⁴.

¹ ЦДІАЛ України. Ф. 694. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 79.

² ЦДІАЛ України. Ф. 694. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 81.

³ ЦДІАЛ України. Ф. 645г. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 21.

⁴ РГВИА. Ф. 13216. Оп. 5. Д. 41. Л. 442.

Спроби уряду Г. О. Бобринського та Міністерства фінансів Росії налагати податкову систему в Галицькому тимчасовому генерал-губернаторстві викликали негативну реакцію в урядах зарубіжних країн, оскільки, згідно з міжнародним правом, Росія на окупованих територіях не могла запроваджувати нові соціально-економічні порядки доти, доки її вплив над Східною Галичиною не буде підкріплено відповідними договорами. Понад те, поведження окупанта на окупованій території регулювалося IV Конвенцією про закони і звичаї війни на суходолі. Попри те, що Російська імперія ратифікувала її в складі Гаазьких конвенцій 1907 р., численні скарги мешканців Східної Галичини на дії уповноважених окупаційної адміністрації та інші архівні дані свідчать про те, що росіяни не дотримувалися передбачених міжнародними документами зобов'язань. Зокрема, згаданий демонтаж державного нафтопереробного заводу в Дрогобичі під час відступу російських військ прямо порушує статтю 55 IV Конвенції, відповідно до якої держава-окупант має зберігати капітальну цінність об'єктів майна, належних державі-противнику. Це, ймовірно, було спричинено як людським фактором (передусім, зловживанням владними повноваженнями на всіх рівнях управління), так і браком досвіду в тих, хто ухвалював рішення (адже для російської імперської влади це була перша практика окупаційного адміністрування після ратифікації згаданих міжнародних договорів).

Загалом, складне матеріальне становище в краї привело до того, що російська влада не тільки не змогла забезпечити державній скарбниці будь-яких реальних прибутків, але постала перед необхідністю надати допомогу мешканцям.

Війна порушила нормальний грошовий обіг. Уже в серпні 1914 р. у Львові виникла так звана криза «розміну», за якої з обігу зникла металева монета й розмінити банкноти стало неможливо. 4 вересня 1914 р. російський військовий комендант міста С. Шереметьєв видав розпорядження, яке зобов'язувало всіх мешканців приймати без обмежень монети та банкноти Російської імперії. Водночас було встановлено новий примусовий курс, за яким 1 крона дорівнювала 30 копійкам, тобто 1 рубль дорівнював 3 кронам 33 гелерам¹. За цим курсом мали здійснюватися всі розрахунки та обмін рублів на крони. Варто зауважити, що на початку 1914 р. курс рубля становив 2 крони 54 гелерів й загалом відповідав золотому паритету валют обох держав.

Поява на грошовому ринку розмінної монети російського карбування не покращила ситуації. Це пояснювалося малими масштабами її надходження, небажанням місцевих мешканців приймати невідомі грошові знаки й активним приховуванням російських білонних та срібних монет. До того ж за прогнозами, через непередбачувані додаткові витрати і відсут-

¹ ЦДІАЛ України. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 1399. Арк. 97.

ність надходження грошей дефіцит бюджету Львова мав досягти до кінця 1914 р. 3 млн. 500 тис. крон¹.

У жовтні 1914 р. представники магістрату м. Львова звернулися до російської окупаційної влади по дозвіл на емісію міських бон. 25 листопада військового генерал-губернатора Галичини було повідомлено, що Верховний головнокомандувач дозволив львівському магістратові випустити міські асигнації на загальну суму 1 млн. рублів. Водночас наголошувалося, що вартість банкнот не повинна бути нижчою 100 крон. Бони цієї емісії мали перебувати в обігу виключно на території Галичини, а населення могло їх приймати добровільно. Остаточний дозвіл на емісію було одержано 21 грудня 1914 р. (Шуст, Р. 1996, с. 328).

Висновки. Російська окупація Східної Галичини в роки Першої світової війни погіршила її економічний розвиток і сприяла зростанню кризових явищ у промисловості, транспорті, фінансовій та інших сферах. Слід звернути увагу на кілька важливих речей. По-перше, окуповані землі перейшли під керування та контроль країни-окупанта і, незважаючи на перспективу їхньої інтеграції до Російської імперії та очевидну необхідність всілякої підтримки населення, як такого, що тепер у складі Російської імперії і може працювати на її благо, на території Східної Галичини так і не було втілено ефективну адміністративну, податкову, фінансову, транспортну, соціальну політику. По-друге, спроби і заходи адміністрування регіону були огульними, хаотичними, здійснювалися без стратегії і будь-якої візії майбутнього, що руйнувало та виснажувало економіку Східної Галичини, вели до збідніння, дезорієнтації населення. По-третє, окупаційній владі не вистачало кваліфікованих спеціалістів втілювати та контролювати заходи адміністративної, податкової, фінансової, транспортної, соціальної політики. Тому все зводилося переважно до множення великої кількості паперових розпоряджень, які так і не було виконано. По-четверте, окупанти порушували міжнародні законодавчі норми (наприклад, IV Конвенцію про закони і звичаї війни на суходолі, підписаної на Гаазькій конференції 18.10.1907 року) як через відсутність досвіду окупаційного адміністрування, так і внаслідок зловживання владними повноваженнями.

Бахтурина, А. Ю. 2000. *Политика Российской Империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны*. Москва: АИРО — XX.

Кугутяк, М. 1993. *Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. — 1939 р.)*. Івано-Франківськ.

Кучера, І. В. 2004. Біженський рух у Східній Галичині в 1914–1916 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 10. С. 42–51.

Кучера, І. В. 2005а. Діяльність російської окупаційної влади в аграрному секторі економіки Східної Галичини в роки Першої світової війни. *Український селянин*: 36. наук. праць. Вип. 9. С. 149–152.

¹ ЦДДАК України. Ф. 361. Оп. 1. Спр. 101. Арк. 1.

Кучера, І. В. 2005b. Наслідки політики російського окупаційного режиму для східно-гоголицьких земель (1914–1917 рр.). *Україна соборна*: Зб. наук. статей. Випуск 2. Ч. III: Історична регіоналістика в контексті соборності України. С. 253–260.

Кучера, І. 2013. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр. *Вісник Прикарпатського університету*. Історія. Вип. 23–24. С. 194–201.

Мазур, О. Я. & Мороховський, В. В. 1998. Наслідки війни для села Східної Галичини. *Перша світова війна і слов'янські народи*. Матеріали міжнародної наукової конференції (14–15 травня 1998 р.). Київ. С. 101–108.

Мазур, О. Я. & Патер, І. Г. 2007. Галицька «Руїна»: соціально-економічне становище Східної Галичини (1914–1915 рр.). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія*. Вип. 584. С. 44–52.

Орлик, С. В. 2017a. Економічне становище та податна здатність селян Галичини і Буковини в період російської окупації часу Першої світової війни. *Український селянин*. Вип. 18. С. 93–100.

Орлик, С. В. 2019. Закупівлі та реквізиції у селян Східної Галичини й Буковини під час російської окупації у роки Першої світової війни. *Український селянин*. Вип. 21. С. 34–40. <http://dx.doi.org/10.31651/2413-8142-2019-21-34-40>

Орлик, С. В. 2017b. Організація фінансового управління російською окупаційною владою на теренах Галичини і Буковини в період Першої світової війни. *Карпатський край*. № 1. С. 5–21.

Орлик, С. & Москалюк, М. 2019. Фінансова політика російського та нацистського урядів на окупованій території Східної Галичини в роки Першої та Другої світових воєн: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*. Вип. 43. С. 119–131.

Орлик, С. 2017c. Фінансовий контроль Російської окупаційної влади за діяльністю нафтових підприємств Галичини у період Першої Світової Війни. *Наукові записки з української історії*. Вип. 41. С. 44–55.

Патер, І. & Заброварний, С., ред. 1996. Перемишль і Перемищина під час російської окупації у березні-червні 1915 р. *Перемишль і Перемиська земля протягом віків*: Збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної наукової конференції. 24–25 червня 1994 року в Перемишлі. С. 158–170.

Петрович, І. 1915. *Галичина під час російської окупації. Серпень 1914 — червень 1915*. Без місця: Політична бібліотека.

Пивоваров, С. 2000. Нумізматичні матеріали про грошовий обіг Буковини в роки Першої світової війни. *Перша світова війна: історичні долі народів Центральної та Східної Європи*. Матеріали міжнар. наук. конференції, присвяченої 80-річчю Буковинського народного віча (Чернівці, 22–24 вересня, 1998 р.). С. 82–88.

Реєнт, О. П. 2003. *Україна в імперську добу (XIX–XX ст.)*. Київ: Інститут історії України НАН України.

Сухий, О. 1997. *Галичина між Сходом і Заходом. Нарис історії XIX — поч. XX с.* Львів: Видавництво Львівського університету.

Шуст, Р. 1996. Грошові знаки Львова 1914–1918 рр. *Львів: історичні нариси*. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича. С. 325–329.

Bakhturina, A. Yu. 2000. *Politika Rossiyskoy Imperii v Vostochnoy Galitsii v gody Pervoy mirovoy voyuy [Policy of the Russian Empire in Eastern Halychyna at the Time of World War I]*. Moskva: AIRO — XX. [In Russian].

Kuhutiak, M. 1993. *Halychyna: storinky istorii. Narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX st. — 1939 r.)* [*Halychyna: Pages of History. Essay on Social-Political Movement (XIX Cent. — 1939 Year)*]. Ivano-Frankivsk. [In Ukrainian].

Kuchera, I. V. 2004. Bizhenskii rukh u Skhidnii Halychyni v 1914–1916 rr. [Refugee' Movement in Eastern Halychyna during 1914–1916]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Seria: Istiriia. Vypusk 10. S. 42–51. [In Ukrainian].

Kuchera, I. V. 2005a. Diialnist rosiiskoi okupatsiinoi vlady v ahrahnomu sektori ekonomiky Skhidnoi Halychyny v roky Pershoi svitovoi viiny [Activity of the Russian Occupation Administration at the Agricultural Sector of the Economy of Eastern Halychyna during the World War I]. *Ukrainskyi selianyn*: Zb. nauk. prats. Vyp. 9. S. 149–152. [In Ukrainian].

Kuchera, I. V. 2005b. Naslidky polityky rosiiskoho okupatsiinoho rezhymu dia skhidnohalytskykh zemel (1914–1917 rr.) [Consequences of the Russian Occupation Regime' Policy for the Territories of Eastern Halychyna (1914–1917)]. *Ukraina soborna*: Zb. nauk. statei. Vypusk 2. Ch. III: Istorychna rehionalistyka v konteksti sobornosti Ukrainy. S. 253–260. [In Ukrainian].

Kuchera, I. 2013. Polityka rosiiskoi okupatsiinoi administratsii v Skhidnii Halychyni u 1914–1917 rr. [The Political of the Russian Occupational Administration in Eastern Galicia in 1914–1917]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu*. Istoriiia. Vyp. 23–24. S. 194–201. [In Ukrainian].

Mazur, O. Ya. & Morokhovskiy, V. V. 1998. Naslidky viiny dia sela Skhidnoi Halychyny [War consequences for a village of Eastern Halychyna]. *Persha svitova viina i slovianski narody*. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (14–15 travnia 1998 r.). Kyiv. S. 101–108. [In Ukrainian]

Mazur, O. Ya. & Pater, I. H. 2007. Galician «Ruin»: the socio-economic situation of Eastern Galicia (1914–1915). *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*. State and army. Vyp. 584 S. 44–52. [In Ukrainian].

Orlyk, S. V. 2017a. Ekonomichne stanovyshe ta podatna zdattist selian Halychyny I Bukovyny v period rosiiskoi okupatsii chasu Pershoi svitovoi viiny [Economic Situation and Taxable Capacity of Villagers of Galicia and Bukovina in the Period of Russian Occupation during the First World War]. *Ukrainskyi selianyn*. Vyp. 18. S. 93–100. [In Ukrainian].

Orlyk, S. V. 2019. Zakupivli ta rekvizytii u selian Skhidnoi Halychyny i Bukovyny pid chas rosiiskoi okupatsii u roky Pershoi svitovoi viiny [Purchases and Requisitions from Peasants in Eastern Galicia and Bukovina during Russian Occupation in the First World War]. *Ukrainskyi selianyn*. Vyp. 21. S. 34–40. <http://dx.doi.org/10.31651/2413-8142-2019-21-34-40> [In Ukrainian].

Orlyk, S. V. 2017b. Orhanizatsiia finansovoho upravlinnia rosiiskoiu okupatsiinoiu vladoiu na terenakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoi svitovoi viiny [Organization of Financial Control by Russian Occupying Authorities on the Territories of Galicia and Bukovina during the First World War]. *Karpatskyi kraj*. № 1. S. 5–21. [In Ukrainian].

Orlyk, S. & Moskaliuk, M. 2019. Finansova polityka rosiiskoho ta natsystskoho uriadiv na okupovanii terytorii Skhidnoi Halychyny v roky Pershoi ta Druhoi svitovykh voien: porivnialnyi aspekt [The Financial Policy of Russian and Nazi Governments in the Occupied Territory of East Galicia during the First and Second World Wars: a Comparative Aspect]. *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*. Vyp. 43. S. 119–131. [In Ukrainian].

Orlyk, S. 2017c. Finansovyi kontrol Rosiiskoi okupatsiinoi vlady za diialnistiu naftovykh pidpriemstv Halychyny u period Pershoi Svitovoi Viiny [Financial Control of the Activities of Oil Producing Companies and Oil Refineries by the Russian Occupying Authorities in Galicia during the First World War]. *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii*. Vyp. 41. S. 44–55. [In Ukrainian].

Pater, I. & Zabrovarnyi, S. red. 1996. Peremysl i Peremyslchyna pid chas rosiiskoi okupatsii u berezni — chervni 1915 r. [Przemysl and Przemysl Land under the Russian Occupation during March — June 1915]. *Peremysl i Peremysl zemlia protiahom vikiv*: Zbirnyk naukovykh prats ta materialiv Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. 24–25 chervnia 1994 roku v Peremysli. S. 158–170. [In Ukrainian].

Petrovych, I. 1915. *Halychyna pid chas rosiiskoi okupatsii. Sepren 1914 — cherven 1915* [Halychyna during the Russian Occupation. August 1914 — June 1915]. Bez misstia: Politycha biblioteka. [In Ukrainian].

Pyvovarov, S. 2000. Numizmatychni materialy pro hroshovyi obih Bukovyny v roky Pershoi svitovoi viiny [Numismatic Materials on Currency of Bucovina during the World War I]. *Persha svitova viina: istorychni doli narodiv Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy*. Materialy miznar. nauk. konferentsii, prysviachenoї 80-richchiu Bukovynskoho narodnoho vicha (Chernivtsi, 22–24 veresnia, 1998 r.). S. 82–88. [In Ukrainian].

Reient, O. P. 2003. *Ukraina v impersku dobu (XIX–XX st.)* [Ukraine in the Imperial Age (XIX–XX Cent.)]. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. [In Ukrainian].

Sukhyi, O. 1997. *Halychyna mizh Skhodom i Zakhodom. Narys istorii XIX — poch. XX st.* [Halychyna Between East and West. Essay on History of the XIX — Beginning of the XX Cent.]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu. [In Ukrainian].

Shust, R. 1996. Hroshovi znaky Lvova 1914–1918 rr. [Currencies of Lviv During 1914–1918]. *Lviv: istorychni narysy*. Lviv: Instytut ukrainoznavstva imeni I. Krypiakevycha. S. 325–329. [In Ukrainian].

УДК 94(477.83)(075)«1919/1939»

DOI:

М. Д. Галів

ORCID: 0000-0001-7068-3124

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

В. М. Галик

ORCID: 0000-0001-9761-7661

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

М. Haliv

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

V. Halyk

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ДРОГОБИЦЬКА СОЛЕВАРНЯ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СОЛЯНОЇ МОНОПОЛІЇ ПОЛЬЩІ (1919–1939)

*Drohobych Saltworks in the System of the State Salt Monopoly
of Poland (1919–1939)*

У статті простежується діяльність Дрогобицької солеварні в роки її належності до державної соляної монополії міжвоєнної Польщі, а відтак розкриваються адміністративно-правові, виробничі, фінансові аспекти функціонування підприємства. Дрогобицька солеварня у міжвоєнні роки пе-